

Др Весна Ријавец

редовни професор Правног факултета Универзитета у Марибору

УЛОГА НОТАРА У ГРАЂАНСКОМ ПРАВУ СЛОВЕНИЈЕ

У тексту се анализира установа нотаријата која је уведена у Словенији пре петнаестак година. Ауторка указује на најважније особине нотарске службе, њихов значај и користи које је нотаријат показао у правном систему Словеније, поготово у области компанијског права, својинскоправним односима, земљишнокњижној пракси, у извршном поступку, наслеђивању, међу народном правном промету, итд. Значај нотаријата нарочито долази до изражаја код важнијих правних послова, за чију је правну ваљаност законом предвиђена обавезна нотарска форма. Посебно се скреће пажња на иновације које се очекују у словеначком законодавству, што би требало да нотаријат учини још ефикаснијим и кориснијим, нарочито у области наслеђивања, где се очекује проширење надлежности нотара. Опита је оцена да се нотаријат за релативно кратко време веома чврсто усадио у правни поредак Словеније и да је постао веома корисна институција.

Кључне речи: *Нотарска комора. Нотарска исправа. Извршни наслов. Наследно право. Ванпарнични поступак.*

1. УОПШТЕ О НОТАРИЈАТУ

Усвајањем Закона о нотаријату (даље: ЗН) 1994. године, у Словенији је поново успостављена иниституција нотара,¹ по узору нотаријата латинског типа,² намењена да обезбеди правну сигурност у

¹ Закон о нотаријату, *Službeni glasnik RS*, br. 13/1994, последња измена *Službeni glasnik RS*, br. 45/2008 (последњи званичан пречишћен текст *Službeni glasnik RS*, br. 2/2207 UPB3). О нотаријату у Грчкој вид. више у овом часопису G. N. Diamantopoulou, „Notary Public as the Public Auction Clerk in Greek Law – Notary Related Nullities in Public Auctions of Immovable Property“, *Annals of the Faculty of Law in Belgrade Belgrade Law Review* 3/2009, 183–201.

² Међународна асоцијација латинских нотара је усвојила следећу дефиницију: „Латински нотар је по занимању правник, који на основу јавног овлашћења при

пословању субјеката грађанског права, како правних тако и физичких лица.

Нотаријат представља јавну службу у оквиру правосудног система, чија се област деловања и надлежност утврђује законом. Значај савременог нотаријата је у неколико праваца његовог деловања. Нотар саставља исправе посебне доказне снаге и њих, применом посебних мера безбедности, дугорочно чува. Нотар је непристрасни правни саветник, који својим превентивним деловањем растерећује државне органе и судове, јер за њих обавља прописане послове, директним преносом надлежности или по њиховом посебном налогу као судски овлашћеник. При извршавању јавних овлашћења нотар не делује само у интересу једне стране, већ у интересу свих учесника нотарског рада и на тај начин се пружањем превентивне правне сигурности у грађанскоправним односима задовољава јавни интерес. Стога је разумљиво да је институт нотаријата начелно уређен Уставом Републике Словеније³ у оквиру поглавља о државном уређењу.⁴ ЗН затим конкретизује пренос неких државних надлежности на нотаре, тако да нотарским пословима додељује посебне ефекте (ефекат јавне исправе и извршности), иако су ти ефекти по правилу атрибут аката државних органа. Упркос томе, нотар није државни службеник и, сходно томе, с државом не закључује радни однос, већ своју делатност обавља као слободно занимање правне струке у законски ограниченим оквирима те службе, у своје име и за свој рачун уместо државе.⁵ Право да обавља службу добија кандидат за нотара појединачним актом о именовану на слободно нотарско место, који издаје министар надлежан за правосуђе, на основу предлога Нотарске коморе (чл. 10, ст. 1 ЗН). Против одлуке о именовану нотара жалба није дозвољена, али је могуће покренути управни спор (чл. 157 Устава РС и чл. 10, ст. 7 ЗН).

Иако није у непосредном односу са државом, нотар је подвргнут, за носиоце јавних функција, уобичајеним облицима надзора.

ма изјаве воље од странака, записује их у правном облику и о њима издаје релевантна документа, која добијају значај јавне исправе. Оригине та тих документа та чува и издаје оверене преписе. У његове дужности спада и јавно потврђивање чињеница. „Даље, нотаријат латинског типа карактерише слична организација те службе у бројним земљама, што омогућава чвршћу међународну организованост и ефикасно пословање у односима са међународним елементом“. Вид. такође К. Wagner, *Notariatsordnung mit Kommentar, Literaturangaben und einer Übersicht der Rechtsprechung*, Manz, Dunaj 1995⁴, 3 и сл.

³ Ustava RS, *Službeni glasnik RS*, br. 33 I/1991 I, последња измена *Službeni glasnik RS*, br. 68/2006.

⁴ Ustav RS у чл. 137, ст. 2 само начелно прописује положај нотара као (јавне) службе, регулисане законом.

⁵ *Komentar Ustava Republike Slovenije* (ur. L. Šturm), Fakultet za posleddiplomske državne i evropske studije, Ljubljana 2002, 942 .

Надзор над законитошћу обављања делатности нотара у целини врши министарство за правосуђе. У случајевима које нотару повери суд или други државни орган, надзор врши председник вишег суда на чијем се подручју налази седиште нотара (чл. 110 ЗН).

На неколико места у ЗН су дефинисане поједине дужности нотара, као обавеза поштења и савесности, тачности, непристрасности и једнаког третмана свих учесника нотарског рада и дужност чувања тајности. Последња се надовезује на уставом гарантовану заштиту личних података (чл. 38 Устава РС). При састављању исправа нотар је дужан да поштује формалне и материјалне захтеве (чл. 31–48 ЗН). Дужан је утврдити праву вољу странака, поучити их о правним последицама закључења намераваног правног посла и спречити коришћење нејасних и двосмислених формулација. Одређене дужности су детаљније дефинисане у другим прописима којима се уређују поједине области правног живота. Тако, на пример, дужност нотара на подручју права привредних друштава уређује Закон о трговачким друштвима⁶ (даље: ЗГД–1). Нотар је дужан да с посебном пажњом штити интересе странака које нису способне саме бринути о себи, али то не значи да је дужан предлагати њихово стављање под старатељство.

Уколико нотар крши било коју од законски прописаних дужности, то даје основа за грађанску одговорност, која може бити уговорна или деликтна. Прва веже нотара у истој мери као адвоката, где штета настаје у вези са састављањем приватних исправа или у вези са заступањем странака. Друга, деликтна, је много важнија зато што нотар у овом случају одговора за штету како странкама тако и трећим лицима, при чему упркос чињеници да постоји однос јавноправне природе, не установљава одговорност за штету државе.⁷

2. ОВЛАШЋЕЊА НОТАРА

2.1. Поступак за састављање и оверу исправа

Јавна исправа је важан појам правног живота и за поузданост и заштиту приватних правних односа незамењив. Закон о парничном поступку (даље: ЗПП)⁸ дефинише јавну исправу као исправу у

⁶ Закон о *gospodarskih družbah* – Закон о трговачким друштвима, *Službeni glasnik RS*, br. 42/2006 (60/2006 popr.) последња измена *Službeni glasnik RS*, br. 42/2009 (последњи званични пречишћени текст и последња измена *Službeni glasnik RS*, br. 65/2009 – УРБ3).

⁷ Вид. V. Rijavec, „Грађанска одговорност нотара“, *Pravna praksa* 11/1998, анекс, I и сл.

⁸ Закон о *pravdnem postopku* – Закон о парничном поступку (ЗПП), *Službeni glasnik RS*, br. 26 /1999, последња измена *Službeni glasnik RS*, br. 45/2008 (последњи званични пречишћени текст *Službeni glasnik RS*, br. 73/2007 – УРБ3).

физичком или електронском облику, коју у прописаној форми издаје државни орган у границама своје надлежности и исправу коју у таквој форми издаје самоуправна локална заједница, друштво и друга организација или појединац у вршењу јавних овлашћења (нотар), што им је поверено законом, којом се доказује истинитост онога што се у њима потврђује или прописује (чл. 224, ст. 1 ЗПП). Значај јавне исправе се огледа у спречавању спорова и у лакшем доказивању релевантних чињеница у праву.⁹ Састављање јавних исправа је најважније овлашћење које је законодавац пренео на нотара. Законодавац је свестан да се могу десити грешке при састављању исправа, које могу бити последица нетачних података, самовоље појединца и сл., као и да за нотарске исправе важи оборива претпоставка аутентичности и истинитости њихове садржине. Скупни појам нотарска исправа односи се на нотарске записе, нотарске потврде и нотарске записнике. Свака од њих која има испуњене услове за поједине врсте исправа има доказну моћ јавне исправе (чл. 3 ЗН).

2.2. Нотарски запис

Нотарски запис је исправа о правном послу или изјава воље за чије састављање су прописани најстрожи захтеви и који има и највиши ниво веродостојности (чл. 43–59 ЗН). Садржина нотарског записа мора нужно да буде правни посао или правнословна изјава. Нотарски запис не може се користити само за потврђивање чињеница, али може поред правног посла или правнословне изјаве, имати такође и декларативни садржај. Тиме се остварује боља правна заштита одређених врста субјекта или одређених врста правних послова. Међутим, за оне који су спремни да своје грађанско правне послове решавају споразумно, постоји могућност да их професионално оспособљена особа непристрасно саветује и помаже им у обезбеђивању правно релевантне форме. Код функција нотара акценат је услед тога на објективном саветовању које има утицаја на изражавање праве воље учесника.¹⁰ На тај начин се пружа већа вероватноћа да је правни посао од самог почетка поуздано изведен, што ће за последицу имати смањење броја спорова који би можда касније настали. Нотарска стручна процена треба да има превентивну улогу у смањивању броја парница. То је могуће постићи првенствено ако је суделовање нотара укључено у довољно раној фази

⁹ По ЗН су нотарске исправе (нотарски записи, нотарски записници и нотарска потврде) и њихови отправци јавне исправе, ако су биле испоштоване, при њиховом састављању односно укидању, све битне формалности, прописане у ЗН (чл. 3 ЗН).

¹⁰ V. Rijavec, „Notariat *Lex est quodcumque notamus*“, *Pravna praksa* 22/1993, 7.

настајања правног посла, што је узето у обзир код правних послова за чију пуноважност нотарски облик има конститутивни значај.

Нотарски запис је писани документ, издат уз суделовање нотара, који има значај јавне исправе, зарад чега нотар није једино сведок изјаве воље, већ својим суделовањем помаже при обликовању садржине изјаве у исправи.¹¹ Оригинал нотарског записа трајно чува нотар, док се странкама за употребу у правном промету издају његови отправци. Зарад веће правне сигурности законодавац је за неке правне послове изричито прописао облик нотарског записа са конститутивним ефектом (на пример, споразум о доживотном издржавању).

2.2.1. Непосредно извршан нотарски запис

Снагу нотарских јавних исправа ЗН додатно је надоградио дејством непосредне извршности, коју нотарски запис добија ако је дужник с тим учинком изричито сагласан.¹² О предмету нотарског записа, у којем је прописана обавеза нешто дати или учинити, морају бити испуњене претпоставке да би било дозвољено закључивање поравнања по правилима словеначког Облигацијског законик (даље: ОЗ). С роком доспећа потраживања та исправа постаје извршни наслов, при чему посебно треба узети у обзир Закон о извршењу и осигурању¹³ (даље: ЗИЗ). ЗИЗ налаже суду да допусти извршење на основу извршног наслова¹⁴ (чл. 17, ст. 1) и прописује услове за непосредну извршност нотарског записа (чл. 20а ЗИЗ). Нотарски запис је непосредно извршан само ако је дужник у њему сагласан с његовом непосредном извршношћу (извршна клаузула) и ако је потраживање које произилази из нотарског записа доспело. Ово друго се доказује нотарским записом, јавном исправом или по закону овереном исправом (чл. 20а, ст. 2 ЗИЗ).¹⁵

¹¹ V. Rijavec, (1993), 7-8

¹² ЗН у чл. 4 прописује, да је нотарски запис извршни наслов, у којем је прописана обавезност нешто дати, учинити, пропустити или трпети, на којима је дозвољено поравнање, ако је лице дало сагласност за његову непосредну извршљивост изјавом у истом или посебном нотарском запису и ако је потраживање доспело. Ближе о томе V. Rijavec, „Notarske isprave u izvršenju: neposredno izvršljiv notarski zapis“, *Pravna praksa* 28/2001, aneks, I XII.

¹³ Закон о изврšби in zavarovanju – Закон о изврšenju i osiguranju, *Službeni glasnik RS*, br. 51/1998, последња измена *Službeni glasnik RS*, br. 28/2009 (последње званични пречишћени текст *Službeni glasnik RS*, br. 3/2007 – УРВ4).

¹⁴ Извршни наслови по чл. 17, ст. 2 ЗИЗ су: 1. извршна судска одлука и судско поравнање; 2. извршни нотарски запис; 3. друга извршна одлука или исправа за које закон, ратификован и објављен међународни уговор или правни акти Европске уније, који се у Републици Словенији употребљава непосредно, прописује да је извршни наслов.

¹⁵ Уколико доспелост потраживања не зависи од протеча рока, већ од неке друге чињенице наведене у нотарском запису, нотар је дужан странке упозорити, да је за доказивање доспелости потраживања довољна повериочева писмена изјава дужнику,

Уколико дужник о доспелости обавезу не испуни, повериоцу није потребна одлука суда (пресуда) коју би морао тек придобити у парничном поступку, него одмах може предложити извршење на основу нотарског записа у којем је нотар потврдио извршност. Против непосредно извршног нотарског записа нема права жалбе или ванредних правних лекова. Али, нотарски запис нема и својство правоснажности. Наиме, судска заштита странака је тако уређена да се дужник може противити извршењу приговором у извршном поступку или тужбом у парничном поступку против правног посла сачињеног у облику нотарског акта (апсолутна или релативна неваљаност правног посла). Тужба при том нема суспензивно дејство. Ако дужник победи у парници може предложити противизвршење. Поверилац не може уложити тужбу са идентичним захтевом који је уређен у нотарском запису, јер за то нема правни интерес. Иначе, тужбу је могуће уложити у свим случајевима спора који су у вези с правним послом који је предмет нотарског записа.¹⁶

2.2.2 Конститутивна нотарска форма у грађанском праву

Иако су правни послови аутономне изјаве воље два или више субјеката права којима у правно дозвољеним границама настају, мењају се или престају права и обавезе у конкретним правним односима,¹⁷ неопходно је имати на уму да сви правни послови нису једнаке „правне тежине“. У светлу заштите правног промета, заштите појединца од злоупотребе и, коначно, због далекосежних последица појединих правних послова, законодавац је за поједине правне послове прописао посебне облике, што је основа за правно ваљану изјаву аутономне воље и самим тим настанак правно ваљаног правног односа. У таквим случајевима говоримо да форма (облик) има конститутиван ефекат. Чак и ако заиста постоји садржај правног посла, он је законски обавезујући тек онда када му странке дају одговарајући облик.

У којим случајевима је потребно закључивање правних послова у облику нотарског записа прописано је на више места у ЗН, ОЗ, ЗГД,¹⁸ ЗЗЗДР¹⁹ и др. У чл. 47 ЗН је одређено да у облику нотарског записа *морају* бити закључени следећи правни послови:

да је потраживање доспело, са навођењем дана доспелости и доказом о испоручењу писане изјаве о доспелости потраживања дужнику. Нотар може да упозори странке да уместо доказа о испоручењу писане изјаве о доспелости потраживања, поверилац може да овласти нотара, да о доспелости обавести дужника.

¹⁶ V. Rijavec, T. Kereteš, R. Vrenčur, R. Knez, *Pravno uređenje imovine*, 1, GV Založba, Ljubljana 2006, 436.

¹⁷ M. Pavčnik, *Teorija prava, Doprinos u razumevanju prava*, ispitano i dopunje no izdanje, Cankarjeva založba, Ljubljana 2001, 315.

¹⁸ Zakon o gospodarskih družbah Zakon o trgovačkim društvima.

¹⁹ Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmnerjih Zakon o bračnim i porodičnim odnosima.

- 1) уговор о уређењу имовинских односа између супружника и ванбрачних партнера;
- 2) уговор о располагању имовином лица коме је одузета пословна способност;
- 3) договор о одрицању од неотвореног наслеђа међу претком и потомком;
- 4) други правни послови, за које било који закон одређује да морају бити закључени у облику нотарског записа.

Осим тога, ОЗ прописује форму нотарског записа за уговоре о доживотном издржавању и о уступању и расподели имовине за живота између претка и потомака и уговоре о уступању имовине трећим лицима.²⁰

Уколико наведени правни послови нису закључени у облику нотарског записа, у складу са чл. 48 ЗН, они се сматрају ништавим. Наиме, ЗН изричито прописује (апсолутну) ништавост правних послова који нису сачињени у законски прописаном облику нотарског записа па, сходно томе, није могуће да би се таква апсолутна повреда формалних захтева у делу или целости могла разрешити са облигационоправним инситутом делимичне ништавости (чл. 88 ОЗ²¹) или конверзије (чл. 89. ОЗ).

2.3. Потврђивање (сертификација) чињеница

Нотар је овлашћен да у облику потврде или записника потврди чињенице из којих произилазе права о којима се непосредно сам уверио. Значај нотарског сертифицивања (потврђивања) је у лакшем доказивању и обезбеђивању доказа. Те потврде или записници имају правну снагу (ефекат, својство) јавне исправе, ако су састављени по одредбама чл. 61–70. ЗН (чл. 60, ст. 2 ЗН). Нотар је у складу са ЗН надлежан за:

- оверу преписа (чл. 61 и 62 ЗН),
- оверу превода – у колико је нотар истовремено и судски тумач за одређени језик (чл. 63 ЗН),
- оверу потписа – уколико законом није прописана надлежност државног органа или другог службеног лица (чл. 64, 64а, 65 ЗН),
- потврду времена када је исправа била поднета на консултацију нотару или преко њега трећем лицу (чл. 66 ЗН),

²⁰ На словеначком „preužitkarska pogodba“.

²¹ *Službeni glasnik RS*, br. 83/2001, последња измена *Službeni glasnik RS*, br. 40/2007 (последњи званични пречишћен текст *Službeni glasnik RS*, br. 97/2007 УРВ1).

- потврду чињенице да је особа жива (чл. 67 ЗН),
- потрђивање одлуке органа управљања (чл. 69 ЗН); издавање протеста у меницама и чековним пословима (чл. 70 ЗН); попис и процена имовине и осигурање некретнина (чл. 71 ЗН),
- констатовање других чињеница као што су: упознавање других страна са опоменом, отказивањем (поништењем), понудом или са другом изјавом коју даје странка са намером постизања каквог правног ефекта, упознавање са понудом плаћања, преузимање или испорука исправа или других ствари, чињеница које су у вези са дражбом (аукцијом), жребањем и условима, које је спровео нотар сам или уз помоћ експерта (чл. 68 ЗН).

2.4. Преузимање исправа, новца и вредносних папира на чување

Нотари, као лица од јавног поверења, преузимају исправе, новац и хартије од вредности на чување, за изручење трећим лицима или државним органима. По налогу суда обављају одређене послове који им се по закону могу препустити. Нотар је дужан преузети на чување исправе сваке врсте и издати странки потврду о преузимању. ЗН налаже нотару дужност да утврди идентитет лица којој предаје преузету исправу, у складу са чл. 39 ЗН, док прималац у тренутку пријема мора потврдити пријем исправе у записник о преузимању. Наведено без сумње обезбеђује потребну ваљаност и поузданост при доказивању садржаја и опсега правнословних односа.

Из наслова би се евентуално могло закључити да нотари имају овлашћење за чување новца попут банака или других финансијских установа. Међутим, у овом контексту њихово овлашћење је веома ограничено, на тај начин да смеју преузети новац и вредносне папире само ако су им предани с наменом да их изруче одређеном лицу или државном органу (чл. 88 ЗН). На овај начин нотар обавља функцију тренутног (привременог) судског депозита. За сада је одлучено да поступак за судски депозит остане у оквиру ванпарничног поступка при суду, међутим ово подручје, у истој мери успешно би могли покривати нотари, са свим ефектима који се на њега односе.²²

На овом месту потребно је још истакнути да је чување исправа и вођење књига стриктно прописана метода пословања, у циљу заштите исправа од губитка или уништења и да би их било могуће увек користити за потребе за које су биле издате. Закон у вези с тим садржи само основне одредбе или норме општег карактера, које прецизно конкретизују подзаконски прописи (чл. 95 ЗН). Нотар мора ис-

²² Вид. V. Rijavec, (1993), 8 итд.

праве које је сам саставио или их је преузео од странака или му их је поверила Нотарска комора Словеније, чувати уредно по редоследу уписа у пословне књиге, на сигурном месту у својим пословним просторијама, с тим што може да их чува и у сефу банке, одвојено од других списа. У случају када у састављању исправе суделују два или више нотара, њу мора чувати онај нотар који ју је печатирао (тј. чији је печат, чл. 30, ст. 2 ЗН). Најзад, треба истаћи дужност нотара да, након што је постао свестан да је лице чији је тестамент међу његовим списима умрло или је проглашено за умрло, пошаље суду надлежном за оставински поступак изворник завештања или нотарски запис о подношењу писаног тестамена и о томе сачини напомену у спису где је био чуван изворник.

2.5. Заступање странака и састављање приватних исправа

По ЗН нотар у Словенији сме заступати странке као опуномоћник (овлашћеник) у случајевима који су у непосредној вези са неком нотарском исправом која је састављена код њега (чл. 5, ст. 1 ЗН). У томе ће имати једнака права и дужности, али и одговорност адвоката. Међутим, неће бити дозвољено да заступа странке у поступку у којем се у целости или у делу побија (оспорава) исправа, правни посао или друге радње у којима је суделовао као нотар (чл. 5 ЗН). По аустријском законодавству нотар има шире право заступања странака у свим случајевима где не постоји обавеза заступања од стране адвоката. Може да заступа странку и у извршном поступку (чл. 5, ст. 2 аустријског Закона о нотарима).²³ У Словенији заступање у извршном поступку није могуће, јер би се нотар морао ставити на страну повериоца и захтевати спровођење извршења на основу своје исправе против друге стране. Улога нотара у извршном поступку је ипак важна, јер је нотарска исправа под условима из чл. 4 ЗН извршни наслов.

На подручју где нотарска функција има првенствено за циљ спречавање будућег кршење права, такође је правило да нотар сме заступати странке и тако до краја одиграти своју улогу у превентивном пружању правне сигурности. Међутим, нотар мора такво заступање одбити уколико се остали учесници налазе у положају да су им интереси међусобно супротстављени. Нотар мора константно улагати напор да буде непристрасан и мора се уздржати од праксе која би довела до појаве сумње у то да је непристрасни саветник свих учесника.²⁴

---

²³ Notarski red Notariatsordnung, RGBI. br. 75/ 1871 са изменама (последња измена BGBl. I br. 141/2009)

²⁴ G. H. Langhein, „L' intervention du notaire dans le cadre de la juridiction non contentieuse (volontaire)“, *Theme I, 20 e Congres de l'Union Internationale du Notariat Latin*, Rapports officiels, Editions Socapress, Perpignan 1992, 44.

Нотар може такође да саставља приватне исправе. У таквим случајевима има положај адвоката.

2.6. Фидуцијарни правни послови

Нотарски фидуцијарни правни послови су правни послови које странке закључују са нотаром да би он, као лице од јавног поверења, преузео на себе чување исправа, ствари са имовинском вредношћу, новца, права и других предмета, и да би са њима управљао у складу са закљученим правним послом.²⁵

Нотарски фидуцијарни правни послови обухватају договор о томе како нотар треба да поступи са предметом чувања и какву улогу има при обављању договореног правног посла. Упуства за то може добити од стране странака, али и од учесника основног правног посла, па нотар као трећа непристрасна особа на коју се ослањају и којој верују (уосталом, изворно значење појма *fiducia* у римском праву је поверење), сви учесници правног посла обавља одговарајући правни посао. Нотарски фидуцијарни правни послови нису законски регулисани (то су тзв. иноминатни правни послови, тј. неименовани правни послови), већ се заснивају на уговорној слободи странака.²⁶

2.7. Нотар – медијатор²⁷

Нотар је веома примерен за посредника – медијатора²⁸ између супротстављених странака, јер им може као непристрасни правни стручњак и лице од јавног поверења објаснити њихове правне могућности.

²⁵ A. Ratnik, *Notarski fiduciarni poslovi*, GV Založba, Ljubljana 2006, 15.

²⁶ A. Ratnik, 15 16.

²⁷ У склопу овог поглавља има смисла упозорити на недавно усвојен Закон о алтернативном решавању судских спорова (ЗАРСС), *Službeni glasnik RS*, br. 97/2009). Иако се у њему не налазе изричите законске одредбе које би налагале нотару дужност (обавезу) медијатора, већ се таква дужност намеће само суду, адвокатима и странкама у парници, да дају прилику алтернативном поступку решавања спора, било арбитражи, медијацији или другом одговарајућем поступку, не може се искључити могућност да важну улогу у том смеру могу одиграти нотари као лица од јавног поверења

²⁸ Као илустрацију наводимо број медијатора у Окружном суду у Љубљани. На листи медијатора тог суда у првој половини 2008. године било их је 125, а од тога скоро половина активних. Статус медијатора могу, у складу са захтевима програма повезане (придружене) медијације, у Словенији добити само правници, док за комедијаторе (комедијација је редовна пракса у породичним питањима, по потреби се спроведи и на неком другом месту) то није услов. Већина активних медијатора су адвокати, следе пензионисане судије и правници, запослени у привреди, неки нотари и судије (њихов број је од почетка спровођења програма, кад су били у већини, значајно смањен). Комедијатори су психолози, социјални радници и други неправници. Вид. N. Betetto, „Tendencije razvoja sudu pridružene medijacije u Sloveniji“, *Pravna praksa* 20/2008, 8.

Поступак медијације се спроводи да би странке саме нашле решење. Нотар не може (или не сме) одлучити уместо њих. Ако се странке уз помоћ нотара споразумеју (пронађу решење), нотар у складу са вољом странака пише споразум (поравнање) као приватну исправу, као уобичајен или као непосредно извршан нотарски запис. Исправа је редован резултат рада нотара. У поступку посредовања (медијације) неће увек доћи до споразума – исправе о поравнању. Могуће је, такође, и да нотар састави само нотарски записник, којим потврђује чињенице о догађању пред њим које су повезане на неким правима. Понекад ће странке само саслушати савет нотара, а затим ће се саме побринути за договорено решење, на пример, повлачење уложене тужбе. Наравно, медијација не мора довести до тога да стране пронађу одговарајуће решење. Нотар може у таквом случају, на предлог странака, саставити нотарски записник о догађању пред њим (потрђивање чињеница са којима су повезана нека права), што може представљати помоћ при решавању спора у потенцијалном поступку пред надлежним судом.

3. УЛОГА НОТАРА У МЕЂУНАРОДНИМ ОДНОСИМА

Међународни промет и растуће међународно повезивање знатно су допринели међународном развоју нотаријата. Међународни промет са нотарским исправама постаје свакодневница и тиме се служби нотаријата отварају потпуно нове могућности.

Словеначки закон прописује да стране јавне исправе, које су прописно оверене, под условом узајамности имају једнаку доказну моћ (представљају једнако доказно средство) као домаће јавне исправе, наравно уколико међународним уговором није прописано нешто друго (чл. 231 ЗПП). Под условом узајамности нотарска исправа издата у страном држави у Републици Словенији има једнаку правну ваљаност као нотарска исправа издата по ЗН (чл. 7, ст. 1 ЗН). У међународном промету, поред тога, није потребно оверити исправу, уколико постоје посебни међународни споразуми обавезујући за Словенију са појединачним државама или њиховим унутрашњим прописима, на основу којих исправе без овере (верификације) имају исте ефекте (вредност) као домаће исправе.²⁹

Нотаријат има посебно место и у правним системима других држава ЕУ, што је такође посебан израз интернационалне природе нотаријата и паралелне тенденције да се уреде начела слободног кретања радне снаге, по којима за занимање нотара важе посебна правила преласка међу државама чланицама, уколико се не од-

---

²⁹ Вид. V. Rijavec, (2001), XI.

носи на извршавање послова из државне сфере и у улози судског пуномоћника.³⁰ У свим државама чланицама ЕУ које познају институт нотаријата латинског типа, нотари су лица од јавног поверења које имају посебна овлашћења, којима је држава пренела извршавање одређених задатака из делокруга своје надлежности. Такве надлежности нотари су ограничене на националну територију, при чему овлашћења за извршење послова из сфере државног деловања представљају препреку за планирану хармонизацију нотарског права у ЕУ.³¹ Међутим, опште је прихваћено мишљење да је потребно да се пронађе могућност за успостављање јединствених правила за рад нотари унутар ЕУ и за потребу даљег развијања те институције која пружа повећани степен правне безбедности у грађанско правном промету када су учесници правног посла из различитих држава.³²

За развој нотаријата у оквиру ЕУ од посебног значаја је Уредба 44/2001 о судској надлежности, признању и извршењу пресуда (судских одлука) у грађанским и привредним стварима³³ и Уредба 805/2004 о успостављању европског налога за извршење неоспорних захтева,³⁴ који омогућава извршење захтева који произилазе из непосредно извршних нотарских записа.

Нотара у свим државама чланицама ЕУ одликује његова посебна оспособљеност. Свуда се захтева универзитетско (факултетско) образовање правне струке и положен стручни испит. Нотаријат даље карактерише строго регулисање дужности нотарске професије – свака држава у сфери у којој је именоване нотари и контрола над њим обезбеђује и одговарајуће механизме за поштовање тих правила, како би странке могле у пословању са нотаром, као лицем од јавног поверења, захтевати накнаду за кршење нотарских дужности.³⁵

Но, ваља напоменути да словеначки Закон о међународном приватном праву и поступку³⁶ (ЗМЗПП) занемарује нотарски запис и прописује само услове за признање одлуке суда (пресуде) страног суда.³⁷ Страни нотарски запис тако није могуће признати на основу

³⁰ Поближе о томе с упоредноправним приказом: Predlog Zakona o imenama i dopunama zakona o notariatu (ZN E9), prvo čitanje EPA 981 IV, Izvestilac Državnog zbora Republike Slovenije, god. XXXII, br. 78, 21.07.2006, 3.

³¹ Вид. V. Rijavec, "Uporednopravni pregled različitih formi notarijata u svetu", *Pravnik* 11 12/1996, 640 и сл.

³² Predlog ZN E (EPA 981 IV), Izvestilac Državnog zbora RS, 3.

³³ *Službeni glasnik EU* L 012, 16.01.2001.

³⁴ *Službeni glasnik EU* L 143, 30.04.2004

³⁵ Sažeto po Predlogu ZN E (EPA 981 IV), Izvestilac Državnog zbora RS, str.3

³⁶ *Službeni glasnik RS*, br, 56/1999.

³⁷ Више о томе V. Rijavec, *Građansko izvršno pravo*, GV založba, Ljubljana 2003, 127 итд.

одредби ЗМЗПП, него се његова непосредна извршност омогућава на основу изричите одредбе чл. 7, ст. 2 ЗН, и то под следећим условима:

- да постоји узајамност,
- да се односи на права која нису у супротности са јавним поретком РС,
- да садржи све елементе, који су услов за извршност по ЗН.

4. НОТАРИЈАТ И ЗАКОН О ПРИВРЕДНИМ ДРУШТВИМА

Због коренитих промена на подручју организације привредних субјеката, састављачи ЗГД–1 су сматрали да би могли да следе пример страног законодавства и да при формирању и најважнијим активностима функционисања привредних друштава суделује нека непристрасна особа.³⁸ Решење је понудио институт нотара, јер је нотар, као лице од јавног поверења и правни стручњак и који подлеже законом регулисаном државном надзору, најпогоднији за спречавање правних неправилности које у пословном свету могу довести до знатне (економске) штете. Нотар мора, као у погледу свих нотарских послова, свој рад обављати непристрасно, мора се залагати за тачност и истинитост и подједнако штитити интересе како великих тако и малих акционара. Суделовање нотара при закључивању неких (организацијских) правних послова, појавних облика привредних друштава, од велике је важности. Ово последње је посебно видљиво у случају акционарског друштва, где је нотарово суделовање у настанку и наставку рада друштва заправо неопходно. ЗГД–1 у оквиру одредби о статусу акционарског друштва најпре прописује да статут мора бити састављен у облику нотарског записа, а затим одређује садржај статута (чл. 183, ст. 1 ЗГД–1). Исто се односи и на уговор о оснивању, за који закон прописује да мора бити закључен у писаној форми, али закон може за поједине врсте уговора прописати да морају бити закључени у облику нотарског записа (чл. 188, ст. 2 ЗГД–1). Велика важност суделовања нотара на почетку рада акционарског друштва је јасно видљива из одредбе чл. 216, ст. 3 ЗГД–1, који прописује да оснивачку скупштину треба да отвори нотар који је позван од стране оснивача. Нотар мора саставити списак присутних уписника и стицалаца (преузимача) акција или њихових заступника и утврдити да ли су испуњени услови из претходног става. Ако услов чл. 216 ЗГД–1 није задовољен, последица је да неће доћи до правно ваљаног оснивања друштва. Рад нотара се не окончава отварањем

³⁸ Вид. такође М. Kunšek, „Sa izmenama ZGD 1 do veće transparentnosti poslovanja“, *Pravna praksa* 30/2008, 15 итд.

скупштине, већ он преузима и улогу вођења записника скупштине (чл. 217, ст. 2 ЗГД–1).³⁹

Осим тога, нотар је овлашћен да потврди закључке са скупштине (чл. 304, ст. 1 ЗГД–1), а његов нотарско оверен препис и анекс (прилог) управа мора, у року од 24 сата по окончању скупштине, послати судском регистру (чл. 304, ст. 5 ЗГД–1). Правно релевантни су првенствено они закључци које је председавајући скупштине прогласио за усвојене и које је нотар потврдио. Као такви сматрају се закључцима скупштине, без обзира на то да ли су нетачни или на било који начин правно мањкави.⁴⁰

Пословодство (управа) такође мора пријавити измену статута за упис у регистар, која мора да буде праћена пречишћеним текстом статута и нотарском потврдом да се измењене одредбе статута подударају са одлуком о измени статута (чл. 332, ст. 1, ЗГД–1).

Такође, треба нагласити и функцију нотара при престанку друштва по скраћеном поступку без ликвидације, када сви деоничари предложе органу надлежном за регистар брисање друштва из регистра без ликвидације и уз овај предлог приложе одлуку о престанку по скраћеном поступку и нотарски оверену изјаву свих деоничара да су исплатили све обавезе друштва, затим да су регулисани сви односи са запосленима и да преузимају обавезу плаћања потенцијалних преосталих обавеза друштва (чл. 425, ст. 1 ЗГД–1).

5. УЛОГА НОТАРА У ВАНПАРНИЧНИМ СЛУЧАЈЕВИМА

Усвајањем ЗН у надлежност нотара пренесено је састављање (нотарских) исправа (чл. 39 и даље), оверавање исправа, уколико закон не предвиђа надлежност државног органа или другог службеног лица (чл. 60 и даље) и пријем исправа, новца и вредносних папира на чување (чл. 87 и даље). Ти поступци су, пре увођења нотаријата, поред осталих питања, били уређени у Закону о ванпарничном поступку⁴¹ (даље: ЗНП). Нотари обављају послове са исправама као слободну професију и стога се правила судског поступка по ЗНП не примењују.⁴²

У ванпарничним поступцима често је у првом плану превентивна компонента правне сигурности. Процедурални захтеви у ван-

³⁹ Више о томе V. Rijavec, (1998), IV итд.

⁴⁰ Вид. Š. Ivanjko, M. Kocbek, *Korporacijsko pravo, pravni položaj privrednih subjekata*, GV založba, Ljubljana 2003, 684, 689.

⁴¹ *Službeni glasnik RS*, br. 30/1986 (20/1988 popr.).

⁴² A. Berden, M. Juhart, T. Kereteš, R. Vrenčur, V. Rijavec, M. Tratnik, U. Mikl, *Zemljišnoknjižno pravo, Zbirka Codex iuris: izabrana poglavlja*, Maribor 2002, 62.

парничним поступцима нису тако строги и зависност од процедуралних правила је још лабавија.⁴³ Због тога је ово подручје погодено за решавање питања без суделовања суда. Потребно је утврдити које послове суд може пренети на решавање другим органима, без правних последица по правну сигурност, који би онда омогућили растерећење рада судова. Нотари, као лица од јавног поверења, који извршавају такође јавна овлашћења, посебно су примерени и погодни за обављање надлежности са подручја ванпарничног поступка, јер је њихов примарни циљ, такође, спречавање будућих спорова.

Тако је с увођењем нотаријата на нотаре пренет претежни део послова с исправама. ЗН је на тај начин дерогирао неке чланове Закона о овери потписа, писма и преписа⁴⁴ на подручју Закона о наслеђивању⁴⁵ (даље: ЗД), затим оне чланове који се односе судску оверу при уступању и расподели имовине за живота, уговор о доживотном издржавању, при одрицању од неотвореног наслеђивања, на подручју породичног права, чланове Закона о браку и породичним односима⁴⁶ (даље: ЗЗЗДР) који се односе на споразум о подели заједничке имовине и на правне послове између супружника. ЗНП у 16. поглављу такође уређује поступак за састављање исправа, али дOMET тих одредби након усвајања ЗН прилично ограничен.

Улога нотара при подели ствари заједничке имовине је у састављању уговора за поделу заједничке имовине између супружника која мора бити у облику нотарског записа да би била правно ваљана. У истоименом поступку нотар странке вероватно не треба заступати по овлашћењу, јер су интереси супружника најчешће супротни. Посредовање нотара при уређењу имовинских односа међу супружницима могло би значајно да допринесе смањењу случајева у којима је неопходан ванпарнични поступак или чак тужба (парница). Нотарски запис о подели заједничке имовине након развода може бити извршни наслов и тако отпада парница. Споразумни развод брака још увек се решава пред парничним судом, али разматра се предлог да се и то препусти нотарима.⁴⁷ Међутим, с друге стране, у

⁴³ Вид. Н. Dolinar, *Osterreichisches Auserstreitverfahrensrecht, Allgemeiner Teil*, Springer Verlag, New York 1982.

⁴⁴ Закон о overitvi podpisov, pisanj in prepisov Zakona о overi potpisa, pisma i prepisa, *Službeni glasnik SRS*, br. 29/1972.

⁴⁵ Закон о dedovanju Zakon о nasleđivanju, *Službeni glasnik SRS*, br. 15/1976, последња измена *Službeni glasnik RS*, br. 67/2001.

⁴⁶ Закон о zakonski zvezi in družinskih razmerjih Zakon о брачним i породичним односима, *Službeni glasnik RS*, br. 15/1976, последња измена *Službeni glasnik RS*, br. 16/2004 (последњи званични прецишћени текст *Službeni glasnik RS*, br. 69/2004 UPB1).

⁴⁷ Вид. Predlog Porođičnog zakonika (DZ) prvo čitanje (obravnavna) EPA 817 V, *Izvestilac Državnog zbora Republike Slovenije*, XXXV god., br. 168, 23.12.2009, 13.

Немачкој, као и у Аустрији, споразумни развод се решава у ванпарничном поступку.⁴⁸

Ванпарнични судски поступак за чување исправа и за судски депозит је сада у сенци нотарске надлежности, јер је чување исправа један од главних послова, као и чување новца и вредносних папира. Судски поступак је још увек могућ, али ће бити много мање потребе за њим. Предлаже се и давање једнаког дејства за нотарски депозит, као да је судски. Судски депозит под испуњеним условима, као облик правилног извршења, наиме води престанку обавезе. Иако полагање депозита код нотара нема последице као судски депозит у смислу доказа, он представља важан ресурс за безбедност у правном промету. Нотар ће ову могућност моћи да допуни са заступањем странке у поступку судског депозита.

Нотар преузима на чување исправе сваке врсте. Готовину (страну и домаћу валуту), менице, чекове и друге вредносне папире дужан је преузети само ако су му у састављању нотарског записа или записника предати с наменом да их изручи одређеном лицу или државном органу. Као мера осигурања заоставштине која долази после одлуке суда надлежног за оставински поступак у преузимању одговарајућих оставинских исправа, новца, вредносних папира или драгоцености. У судски депозит суд узима новац, племените метале и производе настале од њих, као и вредносне папире који се могу уновчити, ако је тако прописано посебним прописом. Суд мора преузети у депозит и друге предмете када је законом одређено да дужник може предмет своје обавезе положити при суду.

За заштиту односа приватног права важну улогу имају јавне књиге као што су пословни регистар, земљишна књига, катастар, регистар патента, тестамената, итд. У одређеним случајевима предвиђени су такође приватни регистри, као што је књига акција. Упис у ову књигу је доказ о улози акционара. Нотари у вези са регистрима могу бити ефикасни на више начина: при прибављању и потврђивању или оверавању исправа потребних за упис, затим при потврђивању чињеница које произилазе из књига и које је нотар сам утврдио и потврдио њихову истинитост и тачност.

Рачунарски извод из аутоматизираних земљишних књига и регистра предузећа представља јавну исправу. Нотар има слободан приступ информацијама у регистрима преко свог терминала.

У складу с прописима о старатељству и прописима о нотаријату, нотар може као лице од јавног поверења бити именован и за старатеља пословно неспособног лица, несталих лица, али такође

⁴⁸ G. H. Langhein, 52.

може бити именован као колизијски старатељ или као старатељ за малолетно лице.

У поступку проглашења нестале особе за умрлу, нотар је понекад упућен да, у вези с тестаментом састављеним пред њим, заступа наследнике и улаже предлог по чл. 83 ЗНП.

Међу друге послове нотара који нису потпуно непосредно с подручја ванпарничног права, поред фидуцијарних правних послова, спада такође материја старатељских случајева, управљања имовином, послови извршитеља тестамена, старатеља заоставштине и слично.

5.1. Земљишнокњижни поступци

Уписе у јавне књиге с подручја грађанског права предлаже нотар, при чему за потребе електронског састављања исправа из чл. 2 мора обезбедити сигуран електронски потпис као нотарски електронски потпис, оверен квалификованом потврдом (одобрење) у складу са чл. 38, ст. 3 ЗН. За пренос стварних права на подручју непокретности неопходни су правни посао којим се располаже (земљишнокњижна дозвола или интабулацијска клаузула) и начин стицања (упис у земљишне књиге или интабулација).⁴⁹ Други има у погледу стварних права на непокретности конститутиван ефекат при укњижби. Уколико је правни основ за стицање стварног права закон, одлука државног органа или наслеђивање, право се стиче у тренутку наступања правних чињеница и упис у земљишне књиге је само публицитетно-деклараторне природе.⁵⁰

Због појачања ажурности земљишних књига повећан је такође и обим овлашћења нотара. Закон о земљишни књизи (ЗЗК–1А)⁵¹ прописује да се земљишнокњижни захтев може уложити у електронском облику, ако га у име подносиоца који има право уложи нотар. При улагању земљишнокњижних захтева у електронском облику у име овлашћеног подносиоца, нотар мора конвертовати у електронски облик исправе које је по чл. 142 ЗЗК–1А треба приложити уз земљишно књижни захтев које нису састављене у електронском облику.

Земљишнокњижни захтев је уложен при суду надлежном за укњижбу када нотар електронским путем прими потврду информацијског система земљишнокњижног суда о пријему земљишнокњижног

⁴⁹ Вид. R. Vrenčur, A. Berden, M. Tratnik, R. Vrenčur, V. Rijavec, T. Frantar, T. Keresteš, M. Juhart, *Novo stvarno pravo*, Zavod Codex Iuris, Maribor 2002, 67–70.

⁵⁰ A. Berden, M. Juhart, T. Kereteš, R. Vrenčur, V. Rijavec, M. Tratnik, U. Mikl, 14–27.

⁵¹ Закон о земљишњи књизи – Закон о земљишној књизи, *Službeni glasnik RS*, br. 58/2003, последња измена *Službeni glasnik RS*, br. 28/2009.

захтева у електронском облику. Послата електронска порука је при том једнака пријему. Нотар је дужан да, након оверавања потписа на земљишнокњижној дозволи, поднесе предлог за упис у земљишну књигу и то без одлагања у складу са чл. 142, ст. 3 Законика о стварним правима⁵² (СПЗ).

5.2. Наследни послови

На подручју наследног права суделовање нотара је предвиђено за:

- састављање нотарских записа о тестаменту (чл. 46 ЗН);
- састављање договора о одрицању од неотвореног наслеђа (чл. 3, ст. 1 ЗН) („odpoved neuvedenemu dedovanju“ – у словеначком праву);
- састављање наследничких изјава (сходна употреба чл. 49 ЗН);
- попис и процену имовине завештаоца;
- пријем и чување имовине завештаоца или њеног дела, ако ради осигурања тако одреди суд надлежан за наслеђивање. Извршење ових радњи обавља нотар по одредбама ЗД;⁵³
- нотар може бити старатељ заоставштине (чл. 71, ст. 3 ЗН).

Имајући у виду досадашња овлашћења нотара и припрему предлога новог закона који је у часу писања овог доприноса, у фази међуресорног и струковног усклађивања, чијим би се усвајањем у Државном збору променила трећа новела ЗД.

У току је разматрање предлога за нови режим којим се предвиђа знатно проширење надлежности нотара у поступку наслеђивања, чему овде ваља посветити додатну пажњу. При том потребно је истакнути да је идеја у том правцу већ постојала у прошлости и да је била предмет расправе.⁵⁴ Предлог Закона о измени и допуни Закона о наслеђивању⁵⁵ (даље: предлог ЗД) тако предвиђа да ће нотар да започне с поступком уређења наследничких питања по пријему смртовнице или предлога уложеног од особе која је позвана на наслеђивање.

С поступком уређивања оставинског питања започео би нотар, који би на крају издао нотарски запис о наслеђивању. Запис би тре-

⁵² Stvarnopravni zakonik Zakonik o stvarnim pravima, *Službeni glasnik RS*, br. 87/2002.

⁵³ Вид. чл. 71. у вези са чл. 2 ЗН.

⁵⁴ Вид. V. Rijavec, „Nasledni poslovi prenos nadležnosti na notare“, *Pravna praksa* 13/2000, I XII.

⁵⁵ EVA: 2007 2011 0005; текст предлога закона је доступан на званичној веб страници Министарства за правосуђе РС: http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/2005/PDF/zakonaja/091202_dedovanje_medresorsko.pdf

бало да обухвати све елементе које чл. 214 ЗД прописује као обавезне елементе одлуке о наслеђивању. Такав нотарски запис има исте последице као досадашња одлука о наслеђивању. По правоснажности нотарског записа о наслеђивању, нотар би предлагао његово увођење у земљишну књигу, а суд ће, као и раније, извршити упис по службеној дужности у складу чл. 40, ст. 1, тач. 6 ЗЗК–1.⁵⁶

Матичар ће у року од 30 дана од уписа смрти у матичну књигу умрлих смртovníцу послати непосредно Комори нотара, која ће је по правилима из чл. 227 б ЗД проследити надлежном нотару. Нотар ће затим морати у року од 15 дана позвати странке да поднесу исправе које су од значаја за утврђивање чињеница релевантних за решавање оставинског питања. Изузетак су само оне исправе које нотар може прибавити из званичних евиденција (чл. 227 h, ст. 3 предлога ЗД). Нотар ће такође морати да претражи могућност постојања тестамен-та.

Предлог ЗД нотара овлашћује да странкама помогне при закључивању споразума о наслеђивању који има ефекат нотарског поравнања по чл. 4 ЗН (реч је о закључивању споразума о наслеђивању у најширем смислу, о правима с којима странке могу слободно располагати у форми и с ефектима нотарског записа). Досад је суд у одлуци о наслеђивању претпостављао да је споразум о наслеђивању закључен као судско поравнање, а предлог закона предвиђа да би нотар у нотарски запис о наслеђивању преузео нотарско поравнање, које нема ефекат правоснажности, већ ефекат извршности, ако се лице које се обавезало с тим сагласило. За упис договора о подели заоставштине у земљишну књигу нотарско поравнање мора садржати земљишно књижну дозволу. Против овог споразума жалба није дозвољена.

Ако између странака не буде договора о наслеђивању, нотар ће у нотарском запису о наслеђивању забележити ко су наследници, какви су наследни делови и друго. У вези с ефектима нотарског записа о наслеђивању сходно се примењује одредба која обавезује странке које су суделовале у оставинском поступку да, уколико им нису призната права, могу своје захтеве бранити у парници. За нотарски поступак ће такође важити посебно уређење за наслеђивање пољопривредног добра по Закону о наслеђивању пољопривредних добара.⁵⁷

⁵⁶ Вид. G. Zalaznik, „Uređenje naslednih poslova po novom pri notaru“, *Pravna praksa* 49 50/2009, 50

⁵⁷ Наведено према: Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o dedovanju prvo čitanje, EVA: 2007 2011 0005; текст предлога закона је доступан на званичној веб страници Министарства за правосуђе РС: http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/2005/PDF/zakonaja/091202_deovanje_medresorsko.pdf (10.01.2009).

5.2.1. Тестаменти

Нотарски тестамент је као редован и јавни тестамент с ефектом судског тестаментa уређен у ЗН у два облика.⁵⁸ Први је тестамент који у форми нотарског записа састави нотар након усмене изјаве завештаоца, а други је онај који у форми написане изјаве последње воље завештаоц подноси нотару на потврђивање (чл. 46, ст. 1 ЗН). Код оба облика нотарског тестаментa потребна су и два сведока.

5.2.2. Централни регистар тестамената

Централни регистар тестамената⁵⁹ по одредбама ЗН води Нотарска комора Словеније као компјутеризовану базу података (чл. 108а ЗН). Она садржи податке о тестаментима састављеним у форми нотарског записа, тестаментима који су чувају код нотара, тестаментима које је саставио адвокат или су му додељени на чување, судским тестаментима и тестаментa изручених суду на чување на основу одредби закона који уређује наслеђивање. Само пословање у вези с доступношћу и приступом корисника Централном регистру тестамената, као и више специфичних одредби о поступку у вези са уписом и увидом у регистар, те обавезама предлагача, детаљније је уређено са посебним подзаконским прописом.⁶⁰

Упис у централни регистар тестамената се обавља уз суделовање Нотарске коморе Словеније, на захтев нотара, суда или адвоката, онда када је сваки од наведених, у складу са одредбама ЗД, саставио тестамент или га је примио на чување. Подаци уписани у регистар се чувају трајно.⁶¹

У складу са ЗН упис у регистар за живота завештаоца представља тајну. То не значи да након смрти завештаоца упис просто постане доступан за јавност, већ у смислу правног значаја (правног схватања) тестаментa, да омогући само суду, који води оставински поступак и особи која покаже оправдан правни интерес, да добије податке из централног регистра. Регистар тестаментa је организован према најпоузданијим информатичким мерама сигурности за заштиту података.⁶²

⁵⁸ К. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, *Nasledno pravo*, Službeni glasnik RS, Ljubljana 2009³, 113.

⁵⁹ „Centralni register oporok“ у словеначком праву.

⁶⁰ Вид. Pravilnik o centralnom registru oporok, *Službeni glasnik RS*, br. 2/2007, последња измена *Službeni glasnik RS*, br. 37/2009.

⁶¹ Вид. К. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, 267 279.

⁶² Вид. М. Tičar Bešter, „Centralni register oporok“, *Preduzeće i delo* 7/2008, 1561.

6. ЗАКЉУЧАК

Потреба за нотаријатом као посебном институцијом појавила се у прошлости и у бројним државама света је чврсто уграђена у њихове правне системе. Институт нотаријата омогућава странкама да обезбеде својим правним пословима и изјавама већу снагу договора, што такође омогућава лакше доказивање, и коначно омогућава спречавање нејасних и недопуштених договора. Састављање исправа и веродостојно бележење правних послова је изворни задатак нотара, али временом је нотаријат добијао све већа овлашћења и задатке, а да је при том заправо своју суштину задржао до данас.

Нотару је зарад поверених послова законом признато посебно поверење, због чега нотари морају све време улагати посебан напор да својим професионалним и личним угледом учврћују поверење јавности. Уз суделовање нотара издати писани документи добијају значај јавне исправе, услед чега се не може говорити да је нотар само сведок изјаве воље, већ да својим суделовањем помаже при обликовању садржине изјаве у исправи. Зарад веће правне сигурности законодавац је за неке правне послове посебно прописао облик нотарског записа, који је понекад проширен могућношћу непосредне извршности, док у одређеним случајевима он има конститутивни учинак, те без нотарског учешћа правни посао није могуће закључити.

Узимајући у обзир све наведено, значај нотарских исправа у вези са деловањем привредних друштава, са земљишним књигама, извршним поступком и другим поступцима, предвиђене измене словеначког наследноправног законодавства и коначно валидност домаћих нотарских исправа у међународном простору, јасно је да се нотаријат чврсто усидрио у словеначком правном поретку као веома корисна институција, упркос томе што не постоји толико дуго колико у неким другим европским државама.

Dr. Vesna Rijavec

Professor

University of Maribor Faculty of Law

THE ROLE OF CIVIL-LAW NOTARIES IN SLOVENIAN LAW

Summary

The author offers a comprehensive overview of the role of Civil-law notary, or Latin notary, in the Republic of Slovenia. The Civil-law notary is a legal adviser and a person of public confidence; a lawyer of private civil law, who is vested as public officer with the authentication power of the State, to draft, take, and record legal instruments for private parties and provide legal advice. The author examines the main two types of documents prepared by the notaries: certificates of facts and notarial deeds. In addition to being able to provide legal advice and prepare instruments with legal effect, the Latin notary may keep the archives and deposits of money and documents for the purposes of handing them to a third party, and represent a client in civil and administrative proceedings pertaining to the instruments he had prepared. Although it was introduced before fifteen years only, the author concludes that the Civil-law notary appears as a very useful institution in Slovenian legal system, and announces its further growth, particularly in inheritance law.

Key words: *Notary chamber. – Notarial deed. – Enforcement title. – Law of inheritance. – Non-contentious civil proceedings.*